

Beslutningsforslag nr. B 122

Folketinget 2023-24

Fremsat den 23. februar 2024 af Morten Messerschmidt (DF), Alex Ahrendtsen (DF), Mikkel Bjørn (DF), Pia Kjærsgaard (DF), Peter Kofod (DF), Mette Thiesen (DF) og Nick Zimmermann (DF)

Forslag til folketingsbeslutning

om at undersøge EU-rettens overholdelse af grundloven

Folketinget pålægger regeringen at nedsætte en undersøgelseskommission til at vurdere, om EU overholder tiltrædelsesloven og grundloven.

Bemærkninger til forslaget

EU-Domstolen har i de senere år accepteret sager og afgivet domme med konsekvenser for bl.a. udlændingepolitikken, som hører under dansk lovgivning i kraft af retsforbeholdet. Dette – sammen med andre lignende sager – finder forslagsstillerne bekymrende, og vi foreslår derfor, at der nedsættes en undersøgelseskommission til at vurdere, om EU overholder tiltrædelses- og grundloven.

Begrundelse

Her 50 år efter afstemningen om EF er der grund til at kigge tilbage og overveje, om det EU, vi har i dag, også er det, som danskerne forventede, da 63,3 procent i 1972 stemte ja. Godt nok har vi som et af de få lande været lykkeligt begunstigede af folkeafstemninger, hvor danskerne af og til er blevet spurgt, inden nye traktater er trådt i kraft. Som det ser ud nu, er et klart flertal af danskere da også tilhængere af fortsat EU-medlemskab. Et andet og mere grundlæggende spørgsmål, som kalder på overvejelse, er imidlertid, om et tilsvarende flertal af danskere også er tilfredse med alle dele af det EU-samarbejde, vi har. Det er nok mere tvivlsomt.

Igennem tiden har to af EU's traktater været prøvet ved Højesteret. Først Maastricht- og siden Lissabontraktaten, hvor samvittighedsfulde borgere har bedt vore domstole undersøge EU-traktaternes forenelighed med grundloven. Selv om de bekymrede borgere i begge sager ikke endte med at få medhold i deres påstande, har begge afgørelser dog vist sig gavnlige ud fra et grundlovmæssigt synspunkt. I Højesterets dom af 6. april 1998 (I 361/1997) blev det eksempelvis slået fast, at EU-retsakter eller afsagte domme fra EU-Domstolen kan prøves i forhold til den forfatningsretlige grundlag. Vi mener, at der i den kommende valgperiode er grund til at tage denne mulighed alvorligt.

Suveræniteten siver

Danmark overdrog senest suveræniteten til EU i 1998 i forbindelse med tiltrædelsen af Amsterdamtraktaten. Alle efterfølgende traktater er ratificeret efter den almindelige bestemmelse i grundlovens § 19, og det har således ikke været nødvendigt at anvende § 20. Enhver EU-dom eller -retsakt skal derfor kunne rummes inden for de beføjelser, som Danmark havde overdraget i maj 1998. Men en række sager især fra EU-Domstolen udfordrer denne antagelse, hvilket flere EU-eksperter, som f.eks. professor Hjalte Rasmussen og ekstern lektor Nina Holst-Christensen igennem årene har problematiseret. Sidstnævnte gik i 2012 så langt som til at omtale visse af Domstolens afgørelser som »hitte-på-som EU-jura« (»Festskrift til Jens Fejø«, Jens Hartig Danielsen, Karsten Hagel-Sørensen, Caroline Heide-Jørgensen og Ruth Nielsen (red.), DJØF, 2012).

I det lys er der i dag – over 25 år efter den seneste suverænitetsoverdragelse til EU – grund til at overveje, om alle de domme og afgørelser, Danmark underlægger sig og accepterer, reelt også er forenelige med den suveræniteten, vi har overdraget. Systemet i Bruxelles strammer hele tiden grebet

om Danmark og danskernes selvbestemmelsesret. EU-Domstolen respekterer ikke dansk ret, hvilket Ajossagen viser.

Ajossagen

Den 6. december 2016 fandt Højesteret i en skelsættende dom, at der ikke var hjemmel i dansk ret til at tilsidesætte den tidligere bestemmelse i funktionærlovens § 2a, stk. 3, til fordel for et grundlæggende EU-retligt princip om forbud mod forskelsbehandling på baggrund af alder. Sagen omhandlede en 60-årig medarbejder i virksomheden Ajos, der blev opsagt og derfor havde ret til alderspension. Den opsagte medarbejder gik imidlertid ikke på pension, men fik en ny stilling i en anden virksomhed. Derfor krævede han fratrædelsesgodtgørelse svarende til 3 måneders løn med henvisning til den dagældende funktionærlovs § 2a, stk. 3. Ajos nægtede at udbetale godtgørelsen. Efter Højesterets praksis blev § 2a, stk. 3, fortolket sådan, at en arbejdsgiver kunne undlade at betale fratrædelsesgodtgørelse, hvis arbejdstageren var berettiget til arbejdsgiverbetalt alderspension, også selvom arbejdstageren valgte at blive på arbejdsmarkedet (Højesterets dom af 6. december 2016 i sag 15/2014).

Højesteret fastslog i sin dom, at der forelå en klar og utvetydig retstilstand vedrørende den dagældende funktionærlovs § 2a, stk. 3. Højesteret konstaterede på den baggrund, at der forelå en situation, hvor den nationale ret og EU-retten ikke gennem direktivkonform fortolkning kan bringes i overensstemmelse. Herefter tog Højesteret stilling til, om det EU-retlige princip om forbud mod forskelsbehandling skulle have forrang frem for den nationale retsstilling. Højesterets flertal bemærkede, at spørgsmålet om, hvorvidt en EU-retlig regel kan tillægges direkte virkning over for private, afhænger af, om der er hjemmel hertil i loven om Danmarks tiltrædelse i Den Europæiske Union. Højesteret fandt, at et uskrevet princip, som tillægges forrang for en modstående national lov, ikke var forudsat i tiltrædelsesloven. Ej heller fandt Højesteret, at EU-chartret om grundlæggende rettigheder kunne tillægge EU kompetencer, ud over hvad der fulgte af tiltrædelsesloven. På den baggrund fandt Højesterets flertal, at tiltrædelsesloven ikke indeholdt hjemmel til at tilsidesætte en national lovbestemmelse til fordel for et uskrevet EU-retligt princip.

Det er derfor værd i en ny valgperiode at bede Højesteret om at undersøge en række konkrete sager nærmere. For hvornår er det egentlig, at Danmark har overdraget EU magt i spørgsmål om indfødsret, social- og udlændingepolitik? Det har aldrig indgået i nogen af EU-valgkampene, ej heller i 1998. Det store spørgsmål er derfor, om det egentlig er lovligt, når EU presser Danmark til at acceptere og følge disse domme, hvoraf et par skal nævnes i det følgende.

Accept af overraskende sag

I Rottmansagen valgte EU-Domstolen højst overraskende at acceptere en tysk sag, som handlede om tildeling af statsborgerskab. I en afgørelse truffet af stats- og regeringscheferne forsamlet i Det Europæiske Råd den 12. december

1992 blev det ellers ret klart slået fast, at spørgsmålet om, hvorvidt en person har den ene eller anden nationalitet, udelukkende hører under medlemsstaternes lovgivning. Men da en tysk statsborger fik frataget sit statsborgerskab som følge af svig, valgte EU-Domstolen alligevel at behandle sagen og med udgangspunkt i EU-statsborgerskabet at konkludere, at den slags spørgsmål »efter sin natur og sine konsekvenser« er omfattet af EU-retten (EU-Domstolens dom af 20. marts 2010 i sag C-135/08).

Intetsteds i den danske tiltrædelseslov fremgår det imidlertid, at spørgsmål om indfødsret er en del af EU-retten, og intetsteds kan man udlede, at dette skulle være en del af unionsborgerskabets »natur«. Vi finder, at Højesteret derfor bør behandle dette spørgsmål og afgøre, om en dom som i Rottmansagen har retsvirkning i Danmark.

Foreneligt med grundloven

Også udlændingeområdet har påkaldt sig interesse, ikke mindst i Danmark, hvor retsforbeholdet jo formelt burde forhindre EU's indblanding, men hvor EU-Domstolens fortolkning af reglerne om vandrende arbejdstager alligevel har haft vidtrækkende konsekvenser for dansk udlændingepolitik. Professor Hjalte Rasmussen udtalte i 2008, at EU-Domstolen med Metockdommen (EU-Domstolens dom af 25. juli 2008 i sag C-127/08) var gået ud over sine beføjelser, men siden er flere domme fulgt efter, domme, som er gået endnu længere.

Også spørgsmålet om udlændinges adgang til velfærdsydelser har de seneste 20 år været under voldsom udvikling. I Grzelczykdommen fremlagde Domstolen den påstand, at unionsborgerskabet udgør »den grundlæggende status for medlemsstaternes statsborgere« (EU-Domstolens dom af 20. september 2001 i sag C-184/99), hvilket dom-

merne selv kom frem til. Hverken traktat eller direktiv underbygger denne påstand. Til gengæld vælger dommerne hyppigt herefter at henvise netop til denne grundtanke og har i mange efterfølgende domme henvist netop hertil som begrundelse for at udvide EU-rettens anvendelsesområde for medlemslandenes sociale ordninger.

I Bidardommen konstaterede dommerne således, at »medlemsstaterne har pligt til ved organiseringen og anvendelsen af deres sociale sikringsordninger at vise en vis økonomisk solidaritet med statsborgere fra andre medlemsstater« (EU-Domstolens dom af 5. marts 2005 i sag C-209/03). Det er et ganske vidtrækkende synspunkt, som følgelig også har haft konsekvenser for yderligere domme i relation til, hvem de danske skatteydere i dag er forpligtet til at udbetale velfærdsydelser til. For eksempel er det blevet vurderet ulovligt at indeksere børnepenge til familier uden for landet efter bopælslandets leveomkostninger.

Også på sundhedspolitikken kunne en række afgørelser fremhæves som eksempler på, at EU-Domstolen er gået langt ud over de beføjelser, som Danmark i 1998 overførte til EU. Men af pladsmæssige årsager lader vi det blive ved denne korte opstilling, som ikke desto mindre understreger behovet for, at Højesteret igen påtager sig en grundlovssag.

Man kan være for eller imod dansk medlemskab af EU, men vi antager, at alle er enige om, at medlemskabet skal hvile på et grundlag, der er foreneligt med grundloven. Netop derfor er der brug for, at vi i den kommende folketings-samling tager initiativ til, at de mange afgørelser og domme, som i bedste fald er på kanten af grundloven, bliver prøvet ved vores højeste domstol. Dette bør forberedes af en undersøgelseskommission nedsat af regeringen.

Skriftlig fremsættelse

Morten Messerschmidt (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om at undersøge EU-rettens overholdelse af grundloven.

(Beslutningsforslag nr. B 122)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.